

# ANKARA'NIN SON VADİSİ İMRAHOR

Kavaklıdere Dayanışma ve Güzelleştirme Derneği ile Mamak Kitle Örgütleri Platformu, yaklaşık 4 milyon nüfusa sahip Başkent Ankara'nın çağdaş kent normlarında yaşanabilir, geleceğe bırakılabilir ve kentiye doğal ve kültürel bir yaşam alanı sunabilir olması yönünde gerekli çalışmalarını yapmak ve kamuoyu oluşturmak için bir araya gelmiş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, kent ve çevre açısından çok önemli olduğu düşünülen İmrahor Vadisi için bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Ankara Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Peyzaj Mimarları Odası, Şehir Plancıları Odası, Çevre Mühendisleri Odası'ndan uzmanların da katılımıyla yürütülen bu çalışma sayesinde, ilgili kuruluşlar ve araştırma birimleri arasında eşgüdüm sağlanarak vadiyi kente kazandıracak gerekli stratejinin oluşturulması ve hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda konuyla ilgili düzenli olarak yapılan haftalık toplantılar dışında, çeşitli tarihlerde yapılan girişimlerle, konunun ilgililer nezdinde tartışılabileceği ortamlar hazırlanmış, bir dizi toplantı ve etkinlikler süreci başlatılmış, kamuoyuna konunun taşınabilmesi için basın kuruluşları ile ilişki kurulmuştur.

## Neler Yapıldı?

16 Ocak 2002 tarihinde Vakıfbank Genel Müdürlüğü Konferans Salonunda "Beyin Fırtınası" yöntemiyle gerçekleştirilen ilk toplantıda, bu konuda çalışma yapmış kişilerin katılımıyla "İmrahor Vadisi'nin Bugünü ve Geleceği" hakkında görüş ve düşünceler aktarılmıştır.

16 -17 Nisan 2002 tarihleri arasında ise "Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Fuarı-2002" bünyesinde, Altınpark'ta "İmrahor Vadisi Etkinlikleri" başlığı altında çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir;

- İmrahor Vadisi ile buluşma ve basın açıklaması
- Jale Tezer İlköğretim Okulu öğrencileri sergi ve konseri
- Ağaç dikimi
- Poster bildiriler sergisi
- Sempozyum
- Panel



Tüm bu toplantılarda ulaşılan ortak görüşe göre, "İmrahor Vadisi, Ankara Metropolitan Alanı'nda yapılaşmadan korunabilmiş, elde kalan tek vadidir. Kentsel yeşil alan düzenlemeleri ve yeşil aks açısından, Ankara'nın belki de son şansı olan bu vadinin de çeşitli nedenlerle doğal yapısını kaybetmekte olduğu, vadinin korunmasına yönelik kararların ivedilikle alınması gerektiği gözlenmektedir."

Toplantılar sonrasında ortaya çıkan görüşler doğrultusunda çalışmanın iki ana aksı oluşmuştur; İmrahor vadisi ile ilgili koruma önlemlerinin alınması için gerekli girişimlerde bulunmak ve vadiler konusunda "Ulusal Yaklaşım Stratejisi" geliştirmek.

Aynı tarihlerde, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 20.08.2002 gün ve 446 sayılı kararıyla, "Önerge" yolu ile 1/5.000 ölçekli "İmrahor Köyü ve Çevresine Ait Nazım İmar Planı Değişikliği" onaylanmış ve alan yapılaşmaya açılmak istenmiştir. Şehir Plancıları Odası tarafından hazırlanan bir dilekçe ile yürütmeyi durdurma ve kararın iptali istemiyle dava açılmış; Kavaklıdere, Mamak Kitle Örgütleri Platformu ve Mimarlar Odası Ankara Şubesi davaya müdahil olmuştur.

Kamuoyunda destek oluşturmak ve konuyu gündeme taşımak amacıyla Gazete Ankara, Ankara Magazin dergisi, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde haberler çıkmış; Özgür radyo, Ekin radyoda program yapılmıştır.



Hızlı ve plansız kentleşme sonucunda nefes alamaz duruma gelmiş olan, Başkent'in geleceği açısından son derece önemli olan İmrahor vadisi, bir taraftan çevresini saran yoğun yapılaşma, diğer taraftan da tuğla imalathanelerinin atıkları ve inşaat atıklarının dökülmesi ile doğal yapısını kaybetmektedir. Kullanma izni verilen iş yerleri ve özel mülkiyetle daraltılmış alanlar vadi için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca, spekülasyon baskıları ve kaçak gelişmelerle vadinin ciddi bir tehdit altında bulunduğu izlenmektedir.

"Vadinin bir an önce koruma altına alınarak, istenmeyen gelişmelerden uzak tutulması ve ilgili kurumlar harekete geçirecek vadiyi doğal özellikleriyle kente kazandıracak gerekli çalışmaların başlatılması gerekmektedir."

Bütün bu gerekçeler ile hazırlanan İmrahor Vadisi Dosyası, 08.10.2002 tarihinde T. C. KÜLTÜR BAKANLIĞI Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Başkanlığına teslim edilerek, vadinin "Doğal Sit Alanı" olarak tescili için başvurulmuştur. Başvuru için hazırlanan dosya aynı zamanda araştırmacılar için bir kaynak olmak üzere sonrasında geliştirilmiştir.

Kuşkusuz bütünüyle yerel ve sivil inisiyatif olarak gelişen ve varlığını sürdüren bu girişimlerin, gerek kamuoyunda oluşturacağı etki gerekse alınacak sonuçlar açısından başarısının, her kademedeki merkezi ve sivil inisiyatiflerden göreceği desteğe bağlı olduğunun bilincindeyiz.



## Ankara Planlama Sürecinde İmrahor Vadisi

İmrahor Vadisi kentin güneydoğusunda, Çankaya Atakule kavşağına yaklaşık 1200 m. mesafede, Mamak ve Çankaya ilçe sınırları içinde yer almaktadır. Güneyinde Eymir Gölü ile başlayıp kuzeyinde Mamak Viyadüğü ile biten vadi koridoru, Çevre Yolu ve Doğukent Bulvarı ile sınırlanmaktadır. Ankara'nın Metropolitan alan rekreasyon sisteminin en önemli halkasını oluşturan, Mogan / Eymir su sistemi ile bütünleşebilecek bir rekreasyon alanı kapasitesinde olan vadi, yaklaşık 3526 hektarlık bir alandır.

Jansen planından (1932) başlayarak Ankara kenti için hazırlanan tüm plan kararlarında yeşil alan olarak korunmuş olan İmrahor vadisinin, imar planları kapsamında yapılaşmaya açılmasına izin verilmemiştir. Jansen Planında "Ankara Kentindeki tüm vadilerin korunması" kararı bulunmaktadır. 1956 yılında onanan "Yücel-Uybadin" planında "ağaçlandırılacak alan" olarak tanımlanmış olan vadi; 1987 yılında onanan "İmrahor Vadisi Rekreasyon Alanı Projesi"nde yeşil alan olarak gösterilmiştir. 1990 Nazım Plan, 2015 Yapısal Plan, 2025 Metropolitan Alan Kent Bütünü Nazım İmar Planlarında ise "Yeşil Aks"ın en önemli parçalarından bir olarak tanımlanmıştır.

"Ankara kenti için hazırlanmış olan bütün planlarda vadiye yapılaşmayı önleyici hükümler bulunmasına rağmen, vadi alanının spekülasyon baskılarıyla sürekli daralmakta olduğu izlenmektedir..."

2025 Metropolitan Alan Kent Bütünü Nazım İmar Planlarında vadilerin önemi vurgulanarak, benzer özelliklere sahip nadir vadilerle ilgili genel yaklaşım "Kent içinde topoğrafik özellikleri ile kentin ekolojik dengesini ve iklimini olumlu yönde etkileyen, rüzgar koridorları oluşturan vadiler, çevre geliştirme projelerinin de oluşturulmasıyla, Ankara'lıların rekreatif gereksinimleri için önemli noktalar haline gelmektedir" ifadesiyle belirtilmektedir.



Planda ayrıca, vadilerin tümünün rekreasyon amaçlı kullanımının sağlanabilmesi amacıyla "Vadi ve yakın çevresinin farklı kullanım türleri ile birlikte değerlendirilebileceği özel proje alanları olarak belirlenmesi kabul edilecektir." hükmü yer almaktadır.

Planda Yeşil Aks açısından İmrahor vadisinin yeri de tanımlanmıştır. "Çankaya, Ayrancı ve Dikmen semtleri arasında yer alan , güneye doğru ortalama 300 m. eninde ve 5 km. uzunluğunda devam eden Dikmen vadisinin tamamı gerçekleştirildiğinde kent merkezinin güneyindeki Atatürk Ormanı, İmrahor Vadisi ve Eymir / Mogan Gölleri ile bütünleşmesi sağlanarak çok amaçlı rekreasyon alanlarının yaratıldığı yeşil aks oluşacaktır."

## Yurtdışından Örnekler

Ankara açısından İmrahor vadisi ve parçası olduğu Yeşil ve Açık Alan Sisteminin önemini vurgulayabilmek için yurtdışında başarı ile sürdürülmekte olan pek çok kentsel düzenlemeler örnek vermek mümkün. İmrahor vadisi kent merkezine yakınlığı, kapladığı alan, parçası olduğu yeşil alan ve su sistemi ve kent içindeki sosyal yeri açısından değerlendirildiğinde (Çankaya, Mamak ve Gölbaşı kesiminde), verilebilecek örneklerin çoğundan daha önemli bir kentsel alan tarif ettiğimiz ortaya çıkmaktadır.

Stuttgart kenti (Almanya), 60'lı yıllara doğru, hava kirliliği ve yeşil alan azalması yönünden oldukça sorunlu yerleşmeler arasında sayılmaktaydı. Özellikle hava kirlenmesinin önlenmesi ya da giderilmesi amacıyla, "İklim Planlama" çalışmalarının yapılması zorunlu görülmüştü. Bu amaçla, kentin üzerinde biriken durgun kirli havanın düşük hızdaki rüzgar tarafından itilememesinin yarattığı sorunlar sonucunda (Ankara için de bu durum söz konusudur), mikroklimatik sirkülasyon ve kent peyzajının korunması iki konu olarak benimsenmiştir.1960'lardan sonra başlatılan plan ve uygulama çalışmalarına bağlı olarak, kent merkezinden çevreye doğru vadiler ve yamaçlar boyunca ışınal karakterde parklar, tarım alanları ve ormanla bağlanarak organik bir düzen yaratılmıştır. Amaç, kente çevreden gelen havanın yeşillikler içinden süzülerek temizlenmiş bir şekilde girmesini sağlamak, hava sirkülasyonu yaratmak ve yüksek yapı istilasını önlemek olmuştur. Günümüzde Stuttgart'ın imarı, yılın çeşitli zamanlarında esen rüzgarın yön ve hızına göre düzenlenmiş bir meteorolojik haritaya göre sürdürülmektedir. Yaklaşık 40 yıllık bir uygulamanın ardından, Stuttgart kentinde yapılan düzenlemeler sonucunda elde edilen yeşil alan sistemi ve imar düzeni sayesinde hava kirliliği en düşük düzeye indirilmiş ve aynı zamanda kenti çevreleyen bir yeşil kuşak oluşturulmuştur.

## SUMMARY

Valleys among the physiographic formations are more impressive and of main concern according to their ecological characteristics and spatial values in comparison with other plastic forms and spaces such as plains, hills, slopes, etc. Valleys have become preferred landscapes by living organisms as habitat and by human for settlement due to these exceptional properties of them, during the geological periods of the earth and the cultural history of the human geography.

Valleys in Central Anatolia, where steppe climatic conditions predominated have also a special importance among the other geomorphologic formations in accordance with their ecological conditions, microclimatic properties in particular. Therefore, the valley system in Central Anatolia should be conserved and developed as being very valuable landscape units and life-supporting corridors for human uses as well as for the nature itself. On the other word, every effort related to CONSERVATION –DEVELOPMENT strategies in valley systems might be accomplished by a particular approach based on scientific knowledge.

The valleys in Ankara City that is settled over a diverse geography due to interconnected valley systems, faced with rapid and uncontrolled urban development and highly lost their natural functions. The only and the last valley which is relatively undisturbed within Ankara city is İMRAHOR VALLEY.

Starting from the beginning of the year 2002, by the leadership of Kavaklıdere Society with the collaboration of Mamak Non-Governmental Public Organization, a voluntary group of people conceived the necessity of the conservation and improvement of İmrahor Valley localized at the south of Ankara with the purpose of gaining it for the benefit of city itself and for the citizens, and they managed several activities.

## İLETİŞİM İÇİN:

destek@kavaklilerem.org.tr telefon: 0 312 426 0206 fax: 0 312 427 5990

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ TARAFINDAN BASILMIŞTIR





### Doğal Yaşam Alanı Olarak İmrahor Vadisi

İmrahor vadisi doğal yaşam alanı olarak korunmasını gerektiren pek çok özelliği barındırmakta ve bu anlamda yeşil kuşağın en önemli bileşenlerinden bir haline gelmektedir.

### Su Havzası

Mogan / Eymir Gölleri ile İmrahor Vadisi, Ankara Kenti yakın çevresinde yüzey ve taban suyu varlığı açısından zengin bir sistem oluştururlar. Mogan / Eymir Gölleriyle belli jeolojik ve ekolojik özellikler açısından bağlantılı bir su alanı olan İmrahor Vadisi, bu göllerin su kaynaklarını beslemeleri nedeniyle özel ekolojik değere sahip korunması gereken bir alandır.

Akarsular yer altı ve yerüstü sularından drenaj kanalları ile birbirine bağlı bir ağ oluştururlar. İmrahor Vadisinden akan akarsu Ankara Çayı'nı beslerken, Ankara Çayı Sakarya Nehri'ni beslemekte ve Karadeniz'e dökülmektedir. Dolayısıyla İmrahor Vadisinde akarsudaki, örneğin, ağır metal kirleticisi kaynağından kilometrelerce uzakta Sakarya Nehri'nin Karadeniz'e döküldüğü yerde ya da bir yer altı suyu kaynağında ortaya çıkabilir. Zaten yeterince kirlilik yükü bulunan Ankara Çayı İmrahor Vadisinden gelecek temiz su ile beslendiğinde kendi kendisini yenileme gücü artacaktır.

Vadi içi yapılaşmaları akarsuların su taşıma kapasitelerini düşürür ve olası sel taşkınlarında taşkın riskini ve yayıldığı alanı artırır.



### Flora ve Fauna

Genel olarak akarsu vadileri çizgisel özellikleri ile ayrıcalıklı peyzaj elemanlarıdır. Çizgisel özellikleri, su varlığı, iklimi, zengin ve çeşitli habitatları ile önemli yaban yaşam alanlarıdır. Koridor boyunca yaban yaşamı hareketliliği sağlanırken, artık birbirinden kopmuş doğal peyzaj parçalarının (matris) bağlantısını sağlayarak hem biyoçeşitliliğe hizmet eder hem de ekosistemlerin temel çalışma prensibi olan madde ve enerji akımının sürekliliğini sağlar. Bu bağlamda Ankara kent merkezi yakınındaki en büyük ve en az değişime uğramış alan olarak İmrahor Vadisi, doğanın kent içine sızdığı ve böylece ekolojik süreçlerin devam edebildiği bir açık yeşil alandır. Kent doğadan ne kadar az izole edilirse çevresel sorunlar o derece azalacaktır.

İmrahor Vadisi'nde, iklim özellikleri nedeniyle doğal bitki örtüsünde yer alan otsu, çalı ve ağaç türlerinin oluşturduğu zengin bir koleksiyon bulunmaktadır. Ankara kenti metropoliten ölçeğinde biyolojik çeşitliliğin hızla azaldığı, birçok türün yok olduğu göz önünde bulundurulduğunda, İmrahor Vadisi zarar görmüş olmakla birlikte bu anlamda ender alanlardandır.



### Toprak ve Sulu Tarım Özellikleri

İmrahor Vadisi, iklim özellikleri yanı sıra, sahip olduğu 30-40 cm. derinlikteki killi-tınlı ve killi, koyu gri kahverengimsi, kırmızı kahverengi granüler karakterdeki toprakları ve alüvyal oluşumlarıyla jeolojinin gelişmesi için uygun bir ortam niteliğindedir. Geçmişte olduğu gibi gelecekte de, her türlü sebze-meyve ve çiçek yetiştiriciliği için uygun ortam olarak kullanılabilir. Mevcut durumda, İncesu Deresi kenarlarında sulama olanağı olan yerlerde sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu kullanım ekonomi yönünden sağladığı katkıyla birlikte, step iklim koşullarını simgeleyen kırsal peyzaj görünümünü örneklemektedir.

### Topoğrafya Özelliklerinin Korunması

Vadi, mutlak korunması gereken son derece özellikli bir topoğrafyaya sahiptir. Tepe, yamaç ve düz alanlar yönünden değişik bir morfolojisi olan vadi alanı, yatay ve düşey doğrultularda hareketli, derinliği olan ve değişken bir yapıya sahiptir.



### Kültürel/Arkeolojik Özelliklerin Korunması

Vadi alanı içinde, tarihsel yerleşmelerin, arkeolojik eserlerin olduğu bilinmektedir. Karataş köyünde arkeolojik kalıntılar, Mühye Köyü yakınlarında "Yalnız Mezar" mevkiinde bir höyük olduğu bilinmektedir.

### Hava Koridoru Olma Özelliğinin Korunması

Akarsu vadi peyzajları morfolojik yapıya bağlı olarak çevrelerine oranla farklı iklimsel karaktere sahiptirler. Vadiler lokal hava akımlarının oluşmasına neden olurlar. Ayrıca günlük hava akımları da üretirler. Sabah erken saatlerde vadi tabanından yukarıya doğru oluşan hava hareketleri geceleri tersine yukarıdan tabana doğrudur. Akşam üzeri ve gecenin ilerleyen saatlerinde ise hava akımları akarsu koridoru boyunca, ilkinde akış yukarı, ikincisinde ise akış aşağı yönünde gerçekleşir. Bu hava hareketleri bazı aktivitelerin uygulanmasında sınırlayıcı olabilir. Geceleri vadi tabanına doğru akan hava hareketleri soğuktur ve tabanda don riskini artırır. Bu arada yamaçlarda don riskinin daha az olduğu termik bir kuşak oluşur.

Ankara kenti akış aşağı bölümde yer aldığı için, akşamları kirleticilerin lokal meltemlerle kent merkezinden uzaklaşmasını sağlayan tüm vadiler önemli hava koridorudurlar. Diğer taraftan gecenin ilerleyen saatlerinde akış aşağı lokal meltemler, kirleticileri dışardan kent merkezine taşıyacaktır. Bu bağlamda vadi koridoru boyunca yapılaşma kent merkezi kirlilik yükünü artıracak iken, vadi boyunca yeşil alanlar oluşturulması kirleticileri süzecek ve vadi boyunca kent merkezine temizlenmiş hava akacaktır. Ankara'nın hakim rüzgar hızının düşük oluşu bu lokal meltemleri etkin kılabilir.

Ankara Kenti, genellikle kuzey, kuzeydoğu ve güneybatı rüzgarının etkisi



altındadır. Bu durumda, kirliliğin yükselerek kentten uzaklaşması mümkün olmadığı için, kuzey ve kuzeydoğu yönünde bir topoğrafyaya sahip olan vadinin, bu rüzgarlara açık koridor olarak korunması önemli olmaktadır.

### Yeşil Kuşak İçinde İmrahor Vadisi

Kentin güney kesiminde başlayan ve batı yönüne doğru uzanan bir dizi halinde; A.Ü. Araştırma ve Uygulama Çiftliği (Haymana yolu üzerinde, 4200 dekar), Anadolu Botanik Bahçesi (1350 dekar), Gölbaşı yerleşimi, Mogan - Eymir gölleri, Gölbaşı Özel Çevre Yarışma Alanı, İmrahor vadisi, 50. Yıl Parkı (Cebeci), Kurtuluş Parkı, Abdi İpekçi Parkı, AKM Kompleksi, A.O.Ç., Şeker Fabrikası yerleşimi, Belediye Olimpik Oyunlar Alanı, Hipodrom, Zir ve Mürted ovaları sistemi bir bütün olarak değerlendirildiğinde çok önemli bir aks oluşturmaktadır. Bu aks, aynı zamanda kentin "Yeşil Omurgası" niteliğindedir.

Çok önemli bir potansiyel kaynak durumunda olan bu aksiyal dizinin, Ankara Metropolitan Yeşil ve Açık Alan Sistemi ve hatta kentin imar planı için temel veri ve dayanak olarak kabul edilmesi, korunması ve geliştirilmesi gerekli, hatta zorunludur.

# ANKARA'NIN SON VADİSİ: İMRAHOR

